

HELP, wat is er met Tim?

HET HOOGSENSITIEVE KIND IN BEELD

door Mariëlle Poland en
 Barbara Schoonderbeek-
 Nellestijn

Tim is een lieve jongen van zes jaar die graag met andere kinderen speelt. Hij heeft een zusje van drie jaar voor wie hij graag zorgt. Hij heeft veel vrienden met wie hij vaak buiten speelt of binnen met Lego. Hij heeft dan altijd allerlei leuke plannerjes en creatieve ideeën. Maar Tim heeft ook een andere kant. Hij vertelt zijn ouders dat hij vaak een vol hoofd heeft als hij thuiskomt uit school. Het valt zijn ouders op dat sinds hij in deze kleutergroep zit, zijn gedrag thuis drukker is en dat hij sneller een grote mond heeft. De leerkracht ziet Tim echter heel anders: zij vindt hem stil en teruggetrokken. Hij komt onzeker over en lijkt weinig motivatie voor werkjes te hebben. Als ze hem verplicht om een werkje te doen, is hij snel afgeleid. Hierdoor twijfelt ze of hij wel door kan naar groep 3.

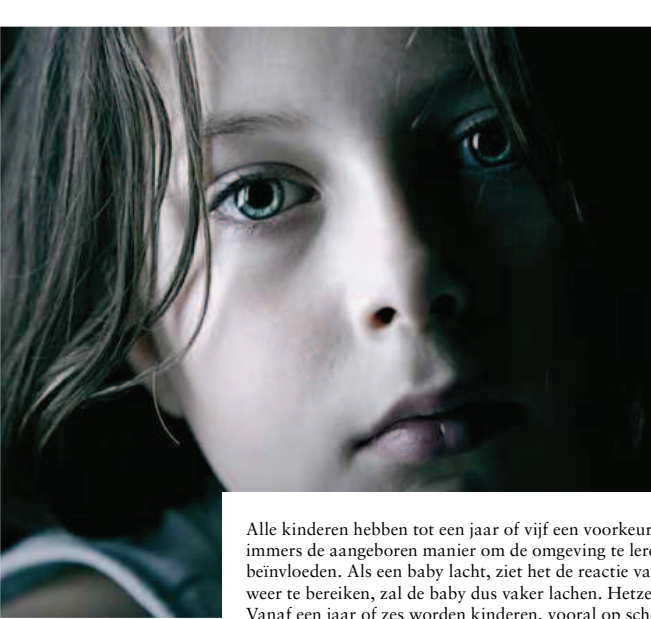
In gesprek over Tim

De leerkracht en de ouders raken in gesprek over het gedrag van Tim. Ze bespreken dan ook de ontwikkeling van Tim vanaf zijn babytijd. Tim is altijd gevoelig geweest voor indrukken. Hij wordt onrustig in drukke ruimtes en wil dan het liefst zo snel mogelijk weg. Hij kan niet goed tegen naadjes in zijn sokken, kriebeltruien en broeken die te strak zitten. Hij is vaak verkouden, heeft last van eczeem en zijn ouders zijn er sinds kort achter dat hij gevoelig is voor koemelk. Als hij honger heeft moet hij echt eten, anders wordt hij boos of chagrijnig. Als de ouders dit vertellen, merkt de leerkracht op dat Tims concentratie 's ochtends rond tien uur meestal het slechtst is. Zou het daaraan kunnen liggen? Het verschil tussen zijn gedrag op school en thuis is schrijnend. Hoe kan dat gedrag zo anders zijn? Tim is hooggevoelig. Dit concluderen zijn ouders en de leerkracht na het invullen van de signaleringslijst voor hooggevoeligheden (Aron, 2004), waaruit blijkt dat Tim op alle vier de gebieden – lichamenlijk, emotioneel, mentaal en spiritueel – kenmerken van hooggevoeligheid vertoont (zie www.lihsk.nl). Uit wetenschappelijk onderzoek van Elaine Aron blijkt dat twintig procent van de mensheid hooggevoelig is. Deze mensen zien, horen, voelen en merken meer dan anderen. Ze nemen intenser en complexer waar. Hierdoor hebben ze feilloos door wat andere mensen bezighoudt. Ze denken snel, diep en associatief. Het gevaar hiervan is dat ze zo met anderen bezig zijn dat ze hun eigen behoeftes vergeten. Ze willen alleen maar goed doen voor anderen. Bovendien geven al die indrukken hen ook extra stress. Hooggevoelige kinderen hebben al sneller last van stress dan andere kinderen en het duurt bij hen langer voordat ze hiervan herstellen. Door de veelheid aan indrukken hebben zij een langere verwerkingstijd dan andere kinderen (Aron, 2010).

Hooggevoeligheid en beelddenken

Hooggevoelige kinderen denken in beelden, plaatjes en filmpjes. Een simpel woord is voor hen genoeg om af te dwalen naar een heel andere situatie, doordat woorden die beelden oproepen. Tim heeft ook een voorkeur voor dit zogenaamde beelddenken. Beelddenkers zijn zelf onderdeel van het plaatje waarin ze denken. Ze denken driedimensionaal. Je ziet dit bij kinderen in een kleuterklas terug doordat zij hun hele lijf inzetten om duidelijk te maken wat ze willen.

'School is in de eerste plaats een leerinstituut', merkte een juf onlangs op. 'Natuurlijk werken we ook aan de sociaal-emotionele ontwikkeling en doen we creatieve activiteiten. Maar ja, rekenen en taal zijn toch wel heel belangrijk.' Een dergelijke opmerking kan flink wat losmaken en er zit ook een hele wereld achter. Is school inderdaad een leerinstituut? Wat dienen kinderen er dan te leren en helpt hen dat bij het ontwikkelen van hun kwaliteiten?

“Hoogsensitieve kinderen houden een voorkeur voor beelddenken”

Alle kinderen hebben tot een jaar of vijf een voorkeur voor beelddenken. Het is immers de aangeboren manier om de omgeving te leren begrijpen en te kunnen beïnvloeden. Als een baby lacht, ziet het de reactie van de ouder. Om die reactie weer te bereiken, zal de baby dus vaker lachen. Hetzelfde geldt ook voor huilen. Vanaf een jaar of zes worden kinderen, vooral op school, ingeleid in onze taaldenkcultuur. Het werk op school vindt meer en meer op het platte vlak plaats, tweedimensionaal. Ook uit hersenonderzoek blijkt dat het merendeel van de kinderen in deze periode een voorkeur voor taaldenken ontwikkelt. Hoogsensitieve kinderen zoals Tim houden echter een voorkeur voor beelddenken. Ze bezien situaties en bijvoorbeeld ook letters van meerdere kanten, ze zijn creatief en komen met oplossingen voor problemen waar anderen niet aan gedacht hebben. Ze hebben snel het overzicht over probleemsituaties en hebben dat ook nodig om tot leren te komen. Uit onderzoek van Kagan (1994) en Aron (2010) blijkt dat hoogsensitieve en beelddenkende kinderen een dominant werkende rechterhersenhelft hebben. Ze hebben doorgaans een andere begeleiding nodig om een goede balans en verbinding te maken tussen hun linker- en rechterhersenhelft. De rechterhersenhelft maakt bij deze kinderen heel gemakkelijk een verbinding met het deel in hun brein waar alle primaire emoties worden vrijgemaakt. Hierdoor ervaren ze vaak meer en sneller stress en lichamelijk ongemak dan andere kinderen. De verbindingbalk tussen rechter- en linkerhersenhelft die vanaf een jaar of zeven sterker wordt, is zeer gevoelig voor stress. Het gevaar voor hooggevoelige kinderen is dat deze balk minder snel groeit door de hoeveelheid stress die ze ervaren, waardoor hun ontwikkelingsmogelijkheden beperkt worden.

Echt gezien worden

Wat heeft de leerkracht kunnen doen voor Tim? Ze is beter naar hem gaan kijken en vraagt hem nu regelmatig hoe het met hem gaat. Ze is echt geïnteresseerd in zijn binnenwereld. Ze helpt hem bij het verwoorden van zijn emoties en het reflecteren op zijn gevoelens. Ze durft de dialoog met hem aan te gaan en daarin ook te delen wat zij voelt en wat haar bezighoudt. Ze is echt, eerlijk en congruent in haar denken, voelen en datgene wat ze uitspreekt. Hooggevoelige kinderen zijn immers meer gericht op non-verbale communicatie. De leerkracht spreekt haar verwachtingen op een positieve manier uit: ze zegt wat ze wil. Hierdoor voelt Tim zich veilig bij haar. Hij weet waar hij aan toe is en hij vertrouwt op zijn eigen gevoelens. De leerkracht voert regelmatig korte gesprekjes met de kinderen in haar groep en dus ook met Tim. Ze krijgt daardoor goed in beeld wat de kwaliteiten van de kinderen zijn en hoe ze daarop voort kan bouwen. De leerkracht heeft ook ingezien hoe belangrijk het is dat Tim zich regelmatig even terug kan trekken om te ontspannen. Omdat bij hem de verwerking van prikkels complexer en intenser is, heeft hij een langere hersteltijd nodig. Ze laat hem soms uit het raam staren, maar ze geeft hem ook opdrachtjes waardoor hij de rust kan opzoeken: ‘Tim, wil je voor mij vouwblaadjes halen bij meester Jan?’ Door die momenten herstelt Tim van alle indrukken die hij heeft opgedaan en komt hij weer vol energie de groep in.

LITERATUUR

- Aron, E.N. (2004). *Hoog sensitieve personen. Hoe blijf je overeind als de wereld je overweldigt*. Amsterdam: Archipel.
- Aron, E.N. (2010). *Het hoogsensitieve kind. Help je kinderen op te groeien in een wereld die hen overweldigt*. Amsterdam: Archipel.
- Bouman, W. (2012). *Krachtig anders leren*. Veenendaal: Wizard wise.
- Kagan, J. (1994). *Galen's prophecy*. New York: Basic Books.
- Poland, M. (2012). *De voelsprietten van Vlinder*. Zoetermeer: Freemusketeers.
- Poland, M. (2012). *Vlinder ontmoet dolfinen*. Zoetermeer: Freemusketeers.
- Umans, E.F.C. (2010). *Eigenschappen van hoogsensitieve personen en relatie tot ontwikkelingspotentieel*. Nijmegen: Radboud Universiteit. www.lihsk.nl

Ook begrijpt de leerkracht het belang van een vaste ordening in de groep. Onverwachte wisselingen van tafelgroepjes of hoeken geven Tim een onveilig gevoel. Ze overlegt nu met Tim wat ze zal gaan doen, waar welke hoek een plek kan krijgen en waar ze dan zijn tafel zal neerzetten. Het verbaast haar iedere keer weer wat een mooie vondsten en oplossingen Tim voor ordeningsproblemen heeft. Ook uit onderzoek naar hoogsensitieve kinderen (Umans, 2010) blijkt dat zij vaak heel creatief zijn in het bedenken van oplossingen. En Tim, die voelt zich echt gezien en gaat daardoor weer met plezier naar school.

Volgens de norm?

Het gaat goed met Tim omdat zijn leerkracht hem – net als de andere kinderen in haar klas – behandelt als een uniek persoon. Uniek zijn betekent dat een ieder andere talenten heeft en daarmee mag leren werken en deze mag leren ontwikkelen. School zou een plek moeten zijn waar je kunt groeien en waar je voorbereid wordt op je verdere leven. Daar heb je rekenen en taal bij nodig. Maar het leven is meer dan dat. Het gaat op school vaak over de dingen die kinderen nog niet kunnen, over dat wat ze nog moeten leren. Maar je kunt het ook anders zien. School mag een plek zijn waar je mag ontwikkelen waar je goed in bent. Dat betekent dat we niet ieder kind hetzelfde onderwijs kunnen geven. Het is belangrijk dat er ruimte is voor de eigen ervaringswereld van een kind, zodat het de mogelijkheid krijgt om zichzelf te leren kennen en aan de slag te gaan met zijn kwaliteiten. We hebben tegenwoordig te maken met een schoolstelsel waarin steeds meer kinderen uitvallen. Bovendien is de toetsdruk hoog. De toetsen die we gebruiken zijn niet geschikt om de verschillende begaafdheden van kinderen in beeld te brengen. Dit maakt dat we kinderen vaak niet goed zien. Daarnaast blijkt uit empirisch onderzoek (Bouman, 2012) dat steeds meer kinderen een voorkeur houden voor beelddenken. Het huidige onderwijs is hier niet op ingericht. Dat steeds meer kinderen uitvallen, heeft volgens ons hiermee te maken en met het feit dat we hen maar op een heel beperkte manier in beeld brengen. Kinderen worden getoetst op wat ze kunnen, maar vooral op wat ze niet kunnen en waar ze nog in bijgespijkerd moeten worden. Volgens de norm... Maar wat is de norm, en klopt die norm wel? De norm zou een kind ten opzichte van zichzelf en zijn talenten moeten zijn. In dit artikel hebben we laten zien welke problemen een hoogsensitief kind op school kan tegenkomen. De meeste hooggevoelige kinderen denken in beelden. Een talent dat kinderen regelmatig in de weg zit in het huidige onderwijstelsel, omdat ze zo slim, snel en associatief kunnen denken dat ze het onderwijs veel te slim af zijn. Ons advies: blijf echt kijken naar kinderen. Wat jij observeert van kinderen, daar kan geen toets tegenop. *

MARIËLLE POLAND (www.zilverenmaanvlinder.nl) en BARBARA SCHOONDERBEEK-NELLESTIJN (www.dievlinderdatbenijj.nl) hebben beiden een praktijk waarin ze (hoogsensitieve) kinderen, ouders en leerkrachten begeleiden. Barbara Schoonderbeek is tevens opleidingsdocent Onderwijskunde/Pedagogiek aan de Marnix Academie te Utrecht.

Praktijk

MARIËLLE POLAND EN
BARBARA SCHOONDERBEEK-
NELLESTIJN